

TUYÊN TRUYỀN, PHỔ BIẾN GIÁO DỤC PHÁP LUẬT, GIẢM THIỂU HÀNH VI ĐUA XE TRÁI PHÉP TRONG THANH THIẾU NIÊN

Lại Kiều Anh

Viện Khoa học Cảnh sát, Học viện Cảnh sát nhân dân

Email: kieuanh210994@gmail.com

Tóm tắt: Đua xe trái phép là hành vi xâm phạm đến quan hệ xã hội trong lĩnh vực an toàn công cộng, trật tự công cộng đối với hoạt động an toàn giao thông. Đối tượng thực hiện hành vi đua xe trái phép chủ yếu nằm trong độ tuổi thanh thiếu niên, gây hậu quả nghiêm trọng và ảnh hưởng đến nhiều mặt đời sống kinh tế, xã hội, gây huyền não mất trật tự công cộng, hủy hoại hoặc cố ý làm hư hỏng tài sản, chống người thi hành công vụ, cố ý gây thương tích cho sức khỏe, tinh mạng của chính mình và người khác.

Từ khóa: Đua xe, tuyên truyền, an toàn giao thông, thanh thiếu niên.

Nhận bài: 4/4/2022; Phản biện: 7/4/2022; Duyệt đăng: 11/4/2022.

1. Thực trạng tình hình đua xe trái phép

Thời gian qua, các lực lượng chức năng như Cảnh sát giao thông, Cảnh sát cơ động, Cảnh sát trật tự - phản ứng nhanh, Cảnh sát hình sự, Công an xã... đã tổ chức lực lượng thường xuyên và đột xuất tuần tra lưu động trên những tuyến đường hoặc chốt tại những khu vực trọng điểm theo phương án đã duyệt, kịp thời phòng ngừa, đấu tranh, ngăn chặn các hành vi đua xe trái phép và bước đầu đạt nhiều kết quả nhất định. Điển hình như: đã sử dụng có hiệu quả hệ thống giám sát, xử lý vi phạm qua hình ảnh, để xử lý các đối tượng vi phạm; tiếp nhận hình ảnh vi phạm do các tổ chức và cá nhân cung cấp để làm rõ và xử lý. Trong 6 tháng đầu năm 2021, lực lượng Cảnh sát giao thông các đơn vị, địa phương đã trực tiếp cũng như phối hợp với lực lượng chức năng phát hiện 435 vụ đua xe trái phép, lạng lách, đánh võng, gây rối trật tự công cộng, bắt giữ 2.470 đối tượng, tạm giữ 2.207 phương tiện. Trong đó, cơ quan chức năng đã khởi tố 6 vụ, 54 đối tượng (2 vụ tổ chức đua xe trái phép, 16 đối tượng; 3 vụ gây rối trật tự công cộng, 37 đối tượng; 1 vụ chống người thi hành công vụ, 1 đối tượng); xử lý hành chính 429 vụ với 2.416 đối tượng.

Căn cứ Báo cáo kết quả 01 năm thực hiện Kế hoạch số 174/KH-BCA-C08 ngày 17/4/2020 của Bộ Công an về Phòng, chống đua xe trái phép cho thấy Công an các đơn vị, địa phương đã chỉ đạo lực lượng Cảnh sát giao thông toàn quốc phối hợp với các đơn vị nghiệp vụ triển khai các biện pháp bảo đảm trật tự an toàn giao thông, phòng chống đua xe trái phép với tinh thần quyết tâm cao nhất, khắc phục mọi khó khăn, đặc biệt trong điều kiện dịch bệnh Covid-19 diễn biến phức tạp. Trong thời gian trên, lực lượng chức năng đã phát hiện 911 vụ với 2.265 đối tượng, thanh thiếu niên tụ tập, có dấu hiệu tổ chức đua xe trái phép, gây rối trật tự công cộng; tạm giữ 1.719 phương tiện (1.708 mô tô, 11 ô tô). Đã khởi tố 20 vụ với 156 đối tượng về tội đua xe, tổ chức đua xe trái phép, gây rối trật tự công cộng, chống người thi hành công vụ liên quan đến đua xe trái phép; xử lý vi phạm hành chính 891 vụ với 1.667 đối tượng. Ngăn chặn kịp thời 981 vụ với khoảng 7.400 đối tượng thanh,

thiếu niên có ý định tổ chức, đua xe trái phép, gây rối trật tự công cộng... Trong đó, các hành vi tập trung xử lý gồm: lạng lách đánh võng 2.332 trường hợp; điều khiển xe thành đoàn gây cản trở giao thông 532 trường hợp... So với cùng kỳ năm trước, số vụ việc ngăn chặn kịp thời tăng 687 vụ (234%), xử lý hành chính tăng 8.353 trường hợp (549%).

Bên cạnh những kết quả đã đạt được, công tác phòng, chống tội phạm, vi phạm pháp luật đua xe trái phép nói chung, hoạt động phát hiện, bắt giữ, điều tra, xử lý nói riêng trong thực tế vẫn còn gặp nhiều khó khăn, xuất phát từ một số nguyên nhân chủ yếu sau đây:

Một là, phương thức, thủ đoạn hoạt động đua xe trái phép tinh vi, phức tạp

Kết quả công tác phòng, chống tội phạm, vi phạm pháp luật về đua xe trái phép ở nước ta trong thời gian qua cho thấy, các đối tượng thanh thiếu niên thường tụ tập, cấu kết thành các nhóm nhỏ khác nhau, hoạt động không theo quy luật, có thể tụ tập ở bất kỳ thời điểm nào, hoạt động thông qua các loại hình dịch vụ mạng xã hội như Zalo, Facebook... để lập hội "nhóm kín" nhằm thống nhất ngày, giờ, địa điểm, thỏa thuận đua xe, cá cược... Nhiều vụ việc, để tránh bị phát hiện, bắt giữ đối tượng còn cử người đi "do thám" trường đua xem có lực lượng chức năng hay không, thậm chí theo dõi các lực lượng tuần tra tại các trạm, chốt trước khi bắt đầu đua, khi không thấy các lực lượng chức năng thì nhanh chóng báo lên "nhóm kín" để đến địa điểm hẹn và sau đó nhanh chóng rút đi khi nghi ngờ hoặc phát hiện có lực lượng chức năng đến xử lý. Không những vậy, các đối tượng tham gia đua xe thường sử dụng phương tiện đua không có biển số hoặc biển giả, biển số bị bịt che, xe mua bán qua nhiều đời chủ, phương tiện đa phần được độ lại, thay đổi kết cấu xe, bổ sung các phụ tùng nhằm tăng tốc độ cho xe đua... đây cũng là những khó khăn không nhỏ ảnh hưởng đến kết quả công tác phát hiện, bắt giữ, điều tra, xử lý hành vi đua xe trái phép của các lực lượng chức năng.

Hai là, quá trình thu thập chứng cứ chứng minh hành vi đua xe trái phép còn nhiều khó khăn nhất định

Đua xe trái phép được hiểu là hành vi điều khiển trái phép xe ô tô, xe máy hoặc các loại khác có gắn động cơ nhằm giành đua về mặt tốc độ giữa hai hoặc nhiều người trong một cự ly nhất định. Như vậy, để chứng minh hành vi đua xe trái phép làm căn cứ xử lý, cơ quan chức năng cần thiết phải làm rõ được thỏa thuận của người đua xe, cuộc đua có trọng tài hay không, thời điểm xuất phát, điểm đầu, điểm cuối cuộc đua, cá độ ăn tiền... trong nhiều vụ việc, những thỏa thuận này thường chỉ là thỏa thuận miệng của người đua xe, nên quá trình thu thập tài liệu chủ yếu dựa vào lời khai của các đối tượng, người làm chứng. Bên cạnh đó, cơ quan chức năng cũng phải làm rõ hậu quả thiệt hại do hành vi đua xe trái phép trực tiếp gây ra, người làm chứng, hiện trường vi phạm, trung cầu giám định nhằm làm rõ mức độ, cơ chế hình thành thương tích, nguyên nhân nạn nhân chết, định giá tài sản thiệt hại...

Ngoài ra, cuộc đua xe thường diễn ra nhanh, có nhiều đối tượng tham gia, thường thực hiện vào ban đêm. Do đó, quá trình bắt giữ, thu thập tài liệu chứng cứ làm rõ hành vi đua xe trái phép, đặc biệt trong xác định hậu quả, thiệt hại về người, tài sản luôn gặp nhiều khó khăn nhất định. Vì vậy, đây cũng là một trong những nguyên nhân phổ biến mà hầu hết các vụ đua xe trái phép sau khi bị bắt giữ, lực lượng chức năng khó chứng minh sai phạm trong cấu thành tội phạm nên chủ yếu xử phạt vi phạm hành chính.

Ba là, chưa chú trọng tuyên truyền, tăng cường mối quan hệ phối hợp giữa các lực lượng trong công tác phòng ngừa hành vi đua xe trái phép trong thanh thiếu niên

Thời gian qua lực lượng CSGT nói riêng và lực lượng Công an nói chung đã phát hiện, ngăn chặn, xử lý nhiều nhóm đối tượng có hành vi đua xe trái phép, gây rối trật tự công cộng. Điển hình, như: Công an thành phố Hồ Chí Minh và Tiền Giang đã khởi tố 2 vụ/16 đối tượng với tội danh tổ chức, đua xe trái phép; Công an thành phố Hà Nội và thành phố Hồ Chí Minh, Tiền Giang đã khởi tố 3 vụ/37 đối tượng với tội danh gây rối trật tự công cộng...

Tại một số địa phương, tình trạng thanh, thiếu niên tụ tập đua xe, gây mất trật tự công cộng, mất ATGT diễn biến khá phức tạp. Đặc biệt, trong thời điểm diễn ra các trận đấu bóng đá của đội tuyển Việt Nam tại vòng loại World Cup 2022 khu vực Châu Á; giải vô địch bóng đá Châu Âu (Euro 2021)... Hầu hết các đối tượng đều trong độ tuổi thanh thiếu niên. Giới chuyên môn cho rằng, việc nhóm thanh, thiếu niên đua xe trái phép trên địa bàn ngoài trách nhiệm của bản thân các em còn có lỗi của người lớn, mà ở đây chủ yếu là cha mẹ, người thân và môi trường giáo dục. Nếu được giáo dục tốt, quản lý chặt chẽ ngay từ đầu, chắc chắn sẽ không có những hành vi vi phạm trật tự an toàn giao thông, gây ra những hậu quả đáng tiếc, ảnh hưởng nghiêm trọng đến tính mạng và tài sản của bản thân và người khác.

2. Kiến nghị, giải pháp

Thứ nhất, tiếp tục hoàn thiện hệ thống pháp luật liên quan

Để góp phần ngăn chặn, xử lý kịp thời, nghiêm minh các hành vi đua xe trái phép thời gian tới các cơ quan

chức năng cần nghiên cứu, sửa đổi, bổ sung, ban hành mới một số quy định pháp luật liên quan còn tồn tại, bất cập, cụ thể như:

Đối với biện pháp xử lý hình sự: Một là, do tính chất nguy hiểm cho xã hội của hành vi đua xe trái phép và đồng thời đặc điểm về nhân thân "đã bị xử phạt vi phạm hành chính về hành vi quy định tại Điều này hoặc Điều 265 của Bộ luật này hoặc đã bị kết án về một trong các tội này, chưa được xóa án tích mà còn vi phạm," của người thực hiện hành vi đua xe trái phép không ảnh hưởng đáng kể đến tính nguy hiểm của hành vi này nên tác giả đồng ý với quan điểm của PGS.TS Nguyễn Ngọc Hòa: "Đặc điểm xấu về nhân thân không có ý nghĩa quyết định hành vi trở thành hành vi phạm tội mà chỉ có ý nghĩa làm tăng mức hình phạt cho người thực hiện hành vi phạm tội để bảo đảm cho hình phạt đạt được mục đích". Vì vậy, BLHS năm 2015 cần thiết do lỗi cố ý, là tội phạm có cấu thành hình thức. Tức là, bỏ dấu hiệu về hậu quả và đặc điểm nhân thân trong cấu thành tội phạm, chỉ nên quy định 02 dấu hiệu này là tình tiết định khung tăng nặng trách nhiệm hình sự của điều luật. Hai là, tăng mức khung hình phạt tại khoản 1 Điều 266 "bị phạt tiền từ 10.000.000 đồng đến 50.000.000 đồng, phạt cải tạo không giam giữ đến 02 năm hoặc phạt tù từ 06 tháng đến 03 năm" thành "bị phạt tiền từ 50.000.000 đồng đến 80.000.000 đồng hoặc phạt tù từ 2 năm đến 03 năm".

Đồng thời, điểm a, khoản 1, Điều 266 "Gây thương tích hoặc gây tổn hại cho sức khỏe của 01 người mà tỷ lệ tổn thương cơ thể từ 31% đến 60%" cần thiết sửa đổi theo hướng "Gây thương tích hoặc gây tổn hại cho sức khỏe của 01 người mà tỷ lệ tổn thương cơ thể từ 11% đến 30%". Ba là, bổ sung thêm tình tiết tăng nặng hình phạt đối với những trường hợp đua xe mà trong máu hoặc hơi thở có nồng độ cồn, trong cơ thể có chất ma túy, thay đổi kết cấu xe để tăng tốc độ. Bốn là, nhằm nâng cao tính răn đe, giáo dục, phòng ngừa chung BLHS năm 2015 cần thiết phải bổ sung quy định về tịch thu phương tiện đối với người đua xe trái phép dù xe đó là xe chính chủ, hợp pháp của người đua xe hay không phải. Ngoài ra, để tăng cường vai trò, trách nhiệm giám sát của gia đình, xã hội đối với hành vi đua xe trái phép của con, em mình nên quy định nếu chủ phương tiện giao xe cho người khác mà biết rõ người đó sử dụng xe vào mục đích đua xe thì tùy mức độ hậu quả sẽ bị xử lý hình sự với vai trò đồng phạm tội đua xe. Nếu người giao xe không biết người sử dụng xe để đua xe thì vẫn tịch thu xe và tòa án dành quyền khởi kiện người đua xe, vụ việc dân sự riêng giữa chủ xe yêu cầu người đua xe trách nhiệm bồi thường.

Đối với biện pháp xử lý vi phạm hành chính: cần tăng mức xử phạt vi phạm hành chính theo hướng phạt tiền từ 10.000.000 đồng đến 20.000.000 đồng đối với người đua xe mô tô, xe gắn máy, xe máy điện trái phép. Phạt tiền từ 30.000.000 đồng đến 50.000.000 đồng đối với người đua xe ô tô trái phép. Và quy định tịch thu phương tiện được tiến hành giống như kiến nghị tịch thu phương tiện trong xử lý hình sự.

Thứ hai, tăng cường đầu tư phương tiện, trang thiết

bị, nâng cao hiệu quả mối quan hệ phối hợp giữa các lực lượng chức năng

Để chủ động phát hiện, bắt giữ, xử lý kịp thời mọi hành vi đua xe trái phép, hạn chế truy đuổi vì có thể gây nguy hiểm cho người đi đường lẫn lực lượng chức năng thời gian tới các cơ quan có thẩm quyền cần chú trọng đầu tư trang bị, phương tiện phù hợp như máy ghi hình, hệ thống camera giám sát, xe mô tô chuyên dụng tốc độ cao... Đồng thời, thường xuyên có kế hoạch lồng ghép, phổ biến kiến thức liên quan nhằm sử dụng thành thạo hệ thống giám sát, xử lý vi phạm qua hình ảnh, khai thác dữ liệu điện tử liên quan đến hành vi đua xe trái phép tồn tại trên các loại hình ứng dụng dịch vụ mạng xã hội. Ngoài ra, cần thiết phải có sự phối hợp chặt chẽ giữa lực lượng Cảnh sát giao thông với các lực lượng nghiệp vụ như khác như Cảnh sát hình sự, Cảnh sát cơ động, Cảnh sát khu vực... chủ động ký kết phối hợp phòng, chống đua xe trái phép trên địa bàn giáp ranh để tạo nên một thế trận tổng hợp trên mặt trận đấu tranh, phòng chống đua xe trái phép. Những lực lượng này cần tích cực, kịp thời thông báo với nhau, thông tin tình hình cho nhau để chủ động bố trí lực lượng, phối hợp ngăn chặn, xử lý hiệu quả, triệt để, nghiêm túc theo quy định. Tăng cường trao đổi những vấn đề pháp lý và biện pháp, cách làm hay, hiệu quả, kinh nghiệm thực tiễn trong công tác phòng ngừa, đấu tranh, xử lý đối tượng tụ tập vi phạm trật tự an toàn giao thông, trật tự công cộng, đua xe trái phép.

Thứ ba, lực lượng chức năng chủ động tiến hành thực hiện hiệu quả biện pháp phòng ngừa xã hội, phòng ngừa nghiệp vụ, nhằm kịp thời theo dõi, nắm bắt di biến động, hoạt động kêu gọi, lôi kéo, kích động, cổ vũ đua xe trái phép trên các ứng dụng dịch vụ mạng xã hội, rà soát các đối tượng đang có biểu hiện nghi vấn hoạt động hoặc đã có tiền án, tiền sự về tổ chức đua xe, đua xe trái phép để tiến hành các biện pháp quản lý nghiệp vụ hiệu quả. Thông qua hoạt động nghiệp vụ kịp thời phát hiện các đối tượng cầm đầu, lôi kéo tụ tập đua xe trái phép, gây rối trật tự công cộng để có biện pháp ngăn chặn; bố trí lực lượng ghi hình các vụ đua xe trái phép, các đối tượng gây rối trật tự công cộng, chống người thi hành công vụ... để xử lý theo quy định của pháp luật. Khi xảy ra các cuộc đua xe, đơn vị sẽ đưa lực lượng truy bắt một số đối tượng đã ghi hình, có thông tin. Từ đó, lực lượng chức năng tiến hành khai thác từ các đối tượng trên, tiến hành nhận dạng hình ảnh thông qua các clip để đấu tranh đưa các đối tượng ra phạt nguội...

Thứ tư, có kế hoạch bố trí lực lượng chốt chặn các nút giao thông, địa bàn trọng điểm, phức tạp đua xe trái

phép, kịp thời bắt giữ các đối tượng đua xe trái phép, chống người thi hành công vụ, giải tán đám đông tụ tập gây rối trật tự công cộng. Thực hiện điều tra, giải quyết và áp dụng thủ tục rút gọn để nhanh chóng truy tố, xét xử nghiêm những đối tượng đua xe, tổ chức, cổ vũ đua xe trái phép, tụ tập gây rối trật tự công cộng theo quy định của pháp luật; đề nghị xét xử lưu động ngay tại địa bàn một số vụ điển hình nhằm răn đe, giáo dục chung. Lực lượng chức năng cần làm tốt công tác phát động và xây dựng phong trào quần chúng nhân dân ở cơ sở để phản đối, lên án các đối tượng có hành vi đua xe trái phép, tụ tập cổ vũ, kích động cho đua xe. Động viên quần chúng tích cực giúp đỡ lực lượng Công an, chính quyền phát hiện, quản lý, giáo dục và xử lý các đối tượng cố tình vi phạm. Bên cạnh đó, chủ động phối hợp với nhà trường, chính quyền địa phương, tổ chức chính trị, xã hội, tổ chức tuyên truyền, tạo dư luận xã hội lên án với hành vi vi phạm, lợi dụng mạng xã hội kêu gọi, lôi kéo tham gia độ, chế xe và điều khiển xe lạng lách, đánh võng, đua xe trái phép gây nguy hiểm cho chính bản thân đối tượng, gia đình và xã hội, đe dọa trực tiếp đến tính mạng, tài sản của công dân để có biện pháp quản lý, giáo dục con em tránh xa nạn đua xe trái phép hoặc kịp thời thông báo cho lực lượng chức năng khi có biểu hiện nghi vấn về thay đổi cấu hình, độ chế lại phương tiện để kịp thời phòng ngừa, ngăn chặn. □

Tài liệu tham khảo

- [1]. Việt Dũng (2021), Báo Lao động, "CSGT phát hiện, xử lý 435 vụ đua xe trái phép trong nửa năm"; <https://laodong.vn/phap-luat/csgt-phat-hien-xu-ly-435-vu-dua-xe-trai-phep-trong-nua-nam-926726.ldo> truy cập ngày 25/3/2022
- [2]. Bộ Công an Cục Cảnh sát giao thông (2022), Ngăn chặn đua xe trái phép, <https://www.csgt.vn/tintuc/14459/Ngan-chan-dua-xe-trai-phep.html> truy cập ngày 27/3/2022.
- [3]. Thái Ngân (2021), Trang thông tin điện tử Công an tỉnh Kon Tum, Sơ kết 01 năm thực hiện Kế hoạch 174/KH-BCA-C08 của Bộ Công an về Phòng, chống đua xe trái phép" " <https://congan.kontum.gov.vn/an-ninh-trat-tu/an-toan-giao-thong/so-ket-01-nam-thuc-hien-ke-hoach-174-kh-bca-c08-cua-bo-cong-an-ve-phong-chong-dua-xe-trai-phep.html>
- [4]. Nguyễn Ngọc Hòa, Cấu thành tội phạm lý luận và thực tiễn, NXB Tư pháp, Hà Nội 2004, tr.102.
- [5]. Bộ Công an, Kế hoạch số 174/KH-BCA-C08 ngày 17/4/2020 của Bộ Công an về Phòng, chống đua xe trái phép.

Propagating, disseminating legal education, minimizing illegal racing behavior among teenagers

Lai Kieu Anh

Institute of Police Science, Academy of People's Police - Email: kieuanh210994@gmail.com

Abstract: *Illegal racing is a violation on social relations in the field of public safety, public order and traffic safety. The subjects of illegal racing are mainly teenagers, causing serious consequences and affecting many aspects of economic and social life, causing chaos, public disorder, and destruction or intentionally damaging property, resisting public official, intentionally causing injury to the health and life of oneself and others.*

Keywords: *Racing, propaganda, traffic safety, teenager.*